

Status og evaluering for den hidtidige indsats i forhold til eksport og internationalisering samt perspektiver for den fremtidige indsats

Indledning. Betydningen af eksport og internationalisering for Region Midtjylland

Da det danske hjemmemarked i international sammenhæng er meget lille, er den danske økonomi helt afhængig af eksporten og af at virksomhederne i det hele taget udnytter globaliseringens muligheder. Der har da også gennem mange år været en tendens til en stigende eksportkvote, som er steget fra ca. 31 % af det samlede BNP i 1966 til ca. 49 % af det samlede BNP i 2008.

Region Midtjylland har i kraft af en virksomhedsstruktur med en stærk industrisektor en betydelig international orientering og en stor eksport. Her kan særligt fremhæves fødevareeksporten og eksporten fra de meget eksportintensive energi- og miljøvirksomheder. Eksportkvoten i Region Midtjylland er dog på niveau med landsgennemsnittet eller lidt over – i 2008 var eksportkvoten for Region Midtjylland således ca. 51 %. Blandt de danske regioner har Region Midtjylland den relativt næststørste eksport (kun overgået af Hovedstadsregionen).

Selvom den danske eksport i international sammenhæng har klaret sig rimeligt under krisen, så har der dog i 2009 været tale om et fald i den samlede danske eksport på 17,4 % i forhold til 2008 og eksportkvoten er faldet med over 3 procentpoints. Eksportværdien for 2009 er endnu ikke opgjort på regionalt niveau.

I 2008 udgjorde den samlede danske eksportværdi 846.462 mio. kr. og eksportværdien i Region Midtjylland udgjorde 183.332 mio. kr.

Imidlertid bæres eksporten i høj grad af de store virksomheder, og ca. 10 % af de eksporterende virksomheder står for ca. 90 % af den samlede eksport. Det skal understreges, at mange mindre virksomheder er leverandører til de store virksomheder og dermed indirekte bidrager til eksporten. Der er dog et potentiale for, at flere virksomheder kommer i gang med eksport, og at mindre virksomheder, som allerede er i gang med eksport øger denne, f.eks. ved at trænge ind på nye markeder. Flere undersøgelser viser således, at en stor del af de eksporterende virksomheder kun afsætter en lille andel af deres produktion på udenlandske markeder.

Hvis det f.eks. kan lykkes at øge eksporten med 5 % i Region Midtjylland vil det under forudsætning af uændret afsætning på hjemmemarkedet give en meromsætning på 9.167 mio. kr. i Regionen.

Internationalisering omfatter imidlertid andet end eksport. Det er vigtigt, at virksomhederne drager fordel af globaliseringen ved at udnytte viden og kompetencer i udlandet og øger konkurrencefordele ved at være fysisk tilstede på andre markeder.

På baggrund heraf har eksport, globalisering og internationalisering fået en vigtig placering i de af Vækstforum vedtagne erhvervsudviklingsstrategier og handlingsplaner på området

Status og evaluering af den hidtidige indsats.

I Region Midtjyllands Handlingsplan for 2007 – 2010 indgår internationalisering som et tværgående indsatsområde. Væsentlige elementer heri er at udnytte globaliseringens muligheder og medvirke til at skabe vækst i virksomhederne.

I det følgende redegøres der for resultaterne af en række af Vækstforum godkendte projekter og programmer som enten er direkte rettet mod eksport og internationalisering eller som har en international dimension i sit indhold. Det drejer sig om:

- Region Midtjyllands strategiske samarbejde med Danmarks Eksportråd: ”Internationalisering af midtjyske virksomheder”
- Vækstforum initiativ vedr. Shanghai
- Vækstforums iværksætter- og virksomhedsudviklingsprogrammer
- Region Midtjyllands udenlandske kontorer
- Europe Enterprise Network
- Vækstforums initiativer vedr. tiltrækning og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft og udenlandske studerende

1. Det strategiske samarbejde med Udenrigsministeriet, Eksportrådet

På Vækstforums møde den 19. oktober 2007 blev et strategisk samarbejde med Danmarks Eksportråd godkendt i form af et tre-årigt projekt med indstationering af en medarbejder (internationaliseringsrådgiver) fra Eksportrådet hos Væksthus Midtjylland. Formålet med projektet er at sikre virksomhederne en direkte adgang til Eksportrådets mange udenlandske repræsentationer, at øge kendskabet til og benyttelsen af Eksportrådets tilbud, at sikre koordination og synergi med virksomhedstilbud under de regionale virksomhedsprogrammer samt endelig at opnå koordination med Region Midtjyllands egne internationale tiltag. Projektet blev igangsat 1. august 2008 og løber altså frem til 1. august 2011. Der er af Udenrigsministeriet, Eksportrådet og Væksthus Midtjylland lavet en status med resultater af den hidtidige indsats og forslag til udbygning af samarbejdet - se bilag 2. Region Midtjylland har endvidere lavet en intern evaluering af initiativet.

Den følgende tabel viser udviklingen i benyttelse af Eksportrådets tilbud under Eksportrådets tilskudsordninger blandt virksomheder i Region Midtjylland sammenlignet med benyttelsen af tilbuddene af virksomhederne i landets øvrige regioner i 2008 og 2009 (for en mere detaljeret oversigt over gennemførte forløb se bilag 2 side 6 og for en nærmere beskrivelse af Eksportrådets tilbud se bilag til Eksportrådets og Væksthusets statusrapport).

Gennemførte forløb

	2008	2009
Region Midtjylland	208	288
Øvrige fire regioner	702	630

Det fremgår heraf, at virksomhedernes benyttelse af eksportordningerne samlet set i Region Midtjylland er steget med 38,5 % i 2009 i forhold til 2008, mens benyttelsen i de øvrige regioner

under ét er faldet med ca. 10 %. Dette sandsynliggør, at placeringen af internationaliseringsrådgiveren i Region Midtjylland har medført en betydelig stigning i benyttelsen af Eksportrådets tilbud, som ellers ikke ville have fundet sted. Forklaringen herpå er først og fremmest, at den geografiske nærhed bevirker, at det med kort varsel er muligt for virksomhederne at få et besøg og et personligt møde med en repræsentant for Eksportrådet med henblik på en vurdering af virksomhedernes internationaliseringspotentiale og strategi. Betydningen heraf kan næppe overvurderes.

Internationaliseringsrådgiveren har fra projektets start og frem til september 2010 haft 373 møder med midtjyske virksomheder, og det skønnes, at dette i 2/3 af disse tilfælde har medført konkret eksportfremmeassistance, idet virksomhederne efterfølgende har kontaktet Eksportrådets repræsentationer og været i dialog med disse.

En anden konklusion er, at det har vist sig, at tilbuddene under Eksportrådet og tilbuddene under de regionale virksomhedsprogrammer i høj grad og på forskellig vis kan supplere hinanden.

Eksempelvis har man under de individuelle rådgivningstilbud under de regionale programmer i nogle tilbud benyttet sig af Eksportrådets medarbejdere og tilknyttede konsulenter. Det er i denne forbindelse af betydning, at de regionale programmer har en bredere afgrænsning af målgruppen (virksomheder med op til 250 ansatte) end Eksportrådets tilskudsordninger (maksimalt antal ansatte på op til 50 - i nogle tilfælde dog maksimalt op til 100 ansatte).

I andre tilfælde har virksomhederne i forhold til etablering på et bestemt marked kunnet benytte sig af andre konsulenter end Eksportrådets konsulenter. Det kan f.eks. dreje sig om konsulenter, som har særlig ekspertise på et bestemt marked eller besidder særlige faglige kompetencer. Eksempelvis har tilbuddene under VækstMidt og VækstMidt Accelerator på denne måde været bragt i anvendelse, ofte således at det er sket i kombination med udnyttelse af et tilbud under Eksportrådet.

En konklusion heraf er således, at det er til gavn for virksomhederne, at der er et tæt samarbejde mellem Eksportrådet og de regionale og lokale aktører på området i Region Midtjylland, idet anvendelse af de forskellige tilbud herved kan optimeres i forhold til den enkelte virksomhed.

1.1 Den internationale platform og VITUS programmet

Der er etableret en international platform under Eksportrådet på Væksthus Midtjylland bestående af internationaliseringsrådgiveren, en repræsentant for Vestsjællandsk investeringsfremme, projektlederen på VITUS programmet samt en projektassistent. VITUS er et nyt landsdækkende program, som er etableret af Udenrigsministeriet, Eksportrådet for globalt orienterede små og mellemstore virksomheder med henblik på hurtig indtrængen på nye eksportmarkeder. Væksthus Midtjylland er sammen med Symbion i København operatør på dette program, og sekretariatet er placeret hos Væksthus Midtjylland.

2 Vækstforum initiativ vedr. Shanghai

Vækstforum har godkendt et initiativ: Videnbaseret erhvervsservice samarbejde med Shanghai Technology and Science Commission. Projektet er placeret hos det danske Innovationscenter i Shanghai og projektet sigter på erhvervsrettet forskning, udvikling og innovation indenfor temaerne it, energi og miljø og sundhed/life sciences. Der er igangsat et pilotprojekt indenfor sundheds/IT.

Innovationscentret i Shanghai er ét af de i alt tre innovationscentre, som er oprettet i samarbejde mellem Udenrigsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. De to andre innovationscentre er placeret i Californien og i München.

3. Vækstforums iværksætter- og virksomhedsudviklingsprogrammer

De regionale virksomhedsprogrammer indeholder en bred vifte af tilbud til virksomheder og iværksættere, og i nogle af programmerne er der også indenfor viften af tilbud muligheder for støtte til virksomhederne til eksport og internationalisering – se ovenfor om nogle af kombinationsmulighederne i forhold til Eksportrådets tilbud.

Vækst Midtprogrammet, som blev godkendt af Vækstforum på møde den 13. juni 2007 indeholdt to tilbud, henholdsvis et individuelt rådgivningstilbud og et kollektivt tilbud om deltagelse i vækstgruppe til virksomhederne vedr. globalisering og eksport. Et tredje tilbud ”Chef til leje” var det også muligt at benytte i forbindelse med internationalisering. Programmet blev afviklet i årene 2008 og 2009, og en del midtjyske virksomheder har under dette program modtaget tilbud, som har rettet sig mod eksport og globalisering. VækstMidtprogrammet blev afløst af VækstMidt Accelerator programmet, som blev godkendt på møde i Vækstforum den 28. januar 2009 og igangsat pr. 1. januar 2010. Der er ligeledes under dette program muligheder for, at virksomhederne kan få støtte til f.eks. international netværksdannelse og ekspansion på udenlandske markeder.

Også under StartMidtprogrammet er der muligheder for, at de nystartede virksomheder kan opnå støtte til eksport og globalisering.

KlyngeMidt/netværksprogrammet, som blev godkendt af Vækstforum og igangsat den 1. januar 2009 sigter på at etablere og udvikle forretningsnetværk mellem virksomhederne. Der er under dette initiativ etableret flere virksomhedsnetværk, som sigter på f.eks. fælles markedsetablering i et bestemt land.

4. Region Midtjyllands udenlandske kontorer

Region Midtjyllands egne internationale initiativer omfatter bl.a. kontorer i Shanghai, Bruxelles, Budapest og St. Petersborg og er bundet op på samarbejde med udenlandske samarbejdsregioner og som virksomhederne ligeledes har mulighed for at benytte

5. Europe Enterprise Network

På Vækstforums møde den 3. november blev det besluttet at indstille en ansøgning om støtte til Europe Enterprise Network (EEN) til fortsættelse af projektet i en ny tre-årsperiode til godkendelse. EEN har i sin første treårsperiode (2008 – 2011) bl.a. på forskellig vis hjulpet midtjyske virksomheder til at få samarbejdspartnere blandt virksomheder i andre europæiske lande, f.eks. gennem afholdelse af branchespecifikke partenariater eller kontaktbørser med speeddating mellem virksomhederne

6. Vækstforums initiativer vedr. tiltrækning og fastholdelse af udenlandske arbejdskraft og udenlandske studerende

Vækstforum har vedtaget to delinitiativer under JOBmidt initiativet: Modtagelse og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft og Fastholdelse af udenlandske studerende. Operatører på sidstnævnte er Karrierecentret på Aarhus Business School og Via University College i Horsens. Blandt resultater kan nævnes, at der er etableret en række forpligtende aftaler mellem udenlandske studerende og virksomheder med henblik på praktikpladser mv.

Perspektiver for den fremtidige indsats

I den af Vækstforum på møde den 3. november vedtagne handlingsplan er det opstillet som en værdi, at midtjyske virksomheder udnytter globaliseringens muligheder til at skabe vækst og velstand og at internationalisering skal indgå som en integreret del af alle indsatsområder. De midtjyske virksomheders fodfæste på de globale markeder skal fastholdes og udbygges.

Der er i evalueringen identificeret et væsentligt potentiale i at videreføre og udbygge samarbejdet med Eksportrådet og sammentænke det med en række af de øvrige internationaliseringsinitiativer til et sammenhængende eksport- og internationaliseringsprogram. Midtjyske virksomheders muligheder for at udnytte de nye globale muligheder optimalt afhænger af, at de regionale rammebetingelser er udviklet optimalt, så hurtige adgangsveje til international udvikling og vækst er tænkt ind i alle systemer, programmer og aktiviteter.

I et fremtidigt eksport- og internationaliserings program må det sikres at:

- Samarbejdet med Eksportrådet fastholdes og udbygges, jf. også nedenfor om nye statslige initiativer
- Der opnås en væsentlig synergi mellem alle indsatser og programmer
- Der sker en mobilisering af regionale ressourcer til styrkelse af eksport og internationalisering
- Der tilføjelse af international værdi til indsatsområderne i Region Midtjyllands erhvervsudviklingsstrategi

I det følgende skitseres nogle konkrete elementer og muligheder i et nyt program

I forhold til Eksportrådet kan der ske en fortsat forankring i Region Midtjylland, og samarbejdet kan her udbygges med forskellige temaer. I bilag 2 med status på det strategiske samarbejde mellem Region Midtjylland, Væksthus Midtjylland og Udenrigsministeriet er som emner bl.a. nævnt flere fælles eksportfremstød, især i forhold til Region Midtjyllands erhvervsmæssige fokusområder, fokus på GoGlobal – Eksportkreditfonden, IFU, Danida og Eksportrådet, fokus på CSR (Corporate Social Responsibility). Endvidere en fortsat koordination og synergi mellem Eksportrådets tilbud, herunder det nye VITUS program og tilbuddene under de regionale vækstprogrammer.

Der kan også ske en styrkelse af samarbejdet med innovationscentrene i Californien, Shanghai og München med henblik på at bringe ny viden, innovation, investeringer og samarbejde med

udenlandske og institutioner til midtjyske virksomheder, særligt indenfor fokusområderne, hvorved der også vil kunne tilføres en international værdi til nogle af disse.

Mobilisering af de regionale ressourcer kan f.eks. ske ved aktivering af større midtjyske virksomheder, som er til stede på de globale markeder med henblik på bistand til mindre virksomheder i deres internationaliseringsbestrebelse. Endvidere kan der gives øget information om Region Midtjyllands udenlandske kontorer muligheder for at assistere midtjyske virksomheder med at identificere kunder og samarbejdspartnere samt styrket regionalt back-up til kontorerne.

Indsatsen for at tiltrække og fastholde udenlandsk arbejdskraft og herunder udenlandske studerende kan styrkes. Færdiguddannede udenlandske kandidater vil således kunne forøge virksomhedernes innovationskapacitet, men vil også kunne være en ressource for virksomhederne i forhold til deres hjemlande i kraft af sprog og kulturkendskab. Herboende udlændinge kan ligeledes være en ressource for virksomhederne i deres internationaliseringsbestrebelse.

I et kommende arbejde kan uddannelsesinstitutionerne inddrages, herunder med henblik på at undersøge, om der er behov for en styrkelse af den kompetencemæssige og uddannelsesmæssige indsats i forhold til international handel og internationalisering både i forhold til de videregående uddannelser og i forhold til efteruddannelse. Det kan således nævnes, at forskellige undersøgelser bl.a. fra CBS (Copenhagen Business School) viser, at forhold i forbindelse med kommunikation, sprog og kultur kan være en væsentlig barriere for virksomhederne i forhold til indtrængen på nye markeder.

Også på andre felter kunne nye initiativer være af interesse, f.eks. en særlig indsats i forhold til eksport indenfor vidensservice. En anden mulighed er et særligt Afrika initiativ, jf. FN's millennium mål, både med henblik på eksport og innovation af lavteknologiske løsninger på forskellige udfordringer i afrikanske lande, og med udnyttelse af Danidas Business2Business program. Nutidens udfordringer kan være fremtidens forretningsområder!

Økonomi

Med hensyn til økonomiske ressourcer har Vækstforum som foran nævnt allerede indstillet midler til Europe Enterprise Network og til vidensamarbejde med Shanghai. Andre indsatsområder vil kræve ekstra ressourcetilførsel, det gælder f.eks. forslaget om at mobilisere større virksomheder. Udbygning af samarbejdet med Eksportrådet vil også kræve en ressourcetilførsel, idet Eksportrådsprojektet som nævnt udløber 1. august 2011.

Særligt om nye statslige initiativer

Regeringen har opstillet som målsætning at flere små og mellemstore virksomheder kommer i gang med eksport, og at eksportvæksten i særlig grad kommer til at ske på de nye vækstmarkeder.

Et bredt folketingsflertal har i begyndelsen november 2010 besluttet at vedtage en ny handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark i 2011 - 2010. Det er herunder vedtaget, at der skal tilføres ekstra midler til eksport og investeringer. Det drejer sig bl.a. om ekstra midler til Eksportrådet til programmerne eksportstart og fælles eksportfremstød, etablering af et nyt innovationscenter i Asien med henblik på design og et nyt initiativ, der skal markedsføre Danmark

som ansvarligt vækstland med henblik på at udnytte Danmarks styrkeposition indenfor CSR (Corporate Social Responsibility).

Der er også vedtaget et nyt initiativ – kaldet Talent - med henblik på at nemmere og hurtigere adgang til Danmark for kvalificerede udenlandske studerende samt senere fastholdelse.

Der kan arbejdes på, at disse ekstra statslige midler kommer virksomheder i Region Midtjylland til gavn.